

Minister Kuipers van Volksgezondheid liegt wetenschappelijk over oversterfte

Door [Paul Hekkens](#) - 17 juni 2023

Geplaatst in [Coronavirus](#) - [Oversterfte](#)

In 2022 is er in Nederland volgens berekeningen van het [CBS](#) een oversterfte van 14.500 mensen. Zoveel mensen zijn meer overleden dan verwacht. Die oversterfte is verwonderlijk, omdat na een epidemie meestal juist ondersterfte optreedt. Dit omdat tijdens de epidemie vooral de kwetsbaren komen te overlijden. Kort na de epidemie blijven er daarom minder kwetsbaren over.

Hoewel de vaccinatie allang was uitgerold, stierven in 2022 aan COVID-19 nog altijd 8200 mensen. De eerste maanden van 2022 zijn er nog veel mensen aan corona bezweken als gevolg van de deltavariant. De oversterfte bleef echter in stand, toen de deltavariant allang was verdrongen door de veel minder ziekmakende en minder dodelijke omikronvariant. Verder stierven er in 2022 ook mensen aan influenza. Maar dan nog blijven 6000 sterfgevallen onverklaard.

Onbevredigend

[Ruben van Gaalen](#) van het CBS en de UvA geeft toe: 'Het is onbevredigend om te zeggen, maar we hebben hier gewoon meer onderzoek nodig.' Als mogelijke verklaring voor de 6000 onverklaarde doden heeft van Gaalen twee hypothesen.

Ten eerste is er het na-ijleffect van corona: 'Het is niet vreemd dat als heel veel mensen een infectie met een nieuw virus hebben doorgemaakt, dat leidt tot een soort algemene verzwakking van de populatie.' Mensen die eerder corona hadden, blijken bijvoorbeeld een verhoogd risico op acute hart- en vaatproblemen te hebben. Corona dunt dus niet alleen het aantal kwetsbaren uit door sterfte, het

Minister Kuipers van Volksgezondheid liegt wetenschappelijk over oversterfte

creëert ook nieuwe kwetsbaren die vervolgens aan iets anders dan corona kunnen sterven.

Ten tweede noemt Van Gaalen dat de maatregelen rond corona hebben bijgedragen aan de oversterfte. Dan valt allereerst te denken aan het effect van uitgestelde behandelingen. Ook als die behandelingen niet spoedeisend waren, dan nog kan dat leiden tot verergering van de aandoening. Ook valt te denken aan een ongezondere levensstijl door het vele thuiszitten.

Wat ook kan hebben bijgedragen aan de oversterfte in 2022, is de slechte staat van de gezondheidszorg in Nederland. Zo is het aantal *intensive care*-plekken per 100.000 patiënten in Nederland lager dan in de omliggende landen. [Gijs van Loef](#) meent dat de gezondheidszorg in Nederland er slechter aan toe is dan gemiddeld in West-Europa. Daarom ook dat de oversterfte in Nederland in 2022 hoger was dan gemiddeld in Europa.

Als de gezondheidszorg door een nadruk op marktwerking en kostenbesparing voorafgaand aan de epidemie al krap bemeten is, dan doet dat zich des te sterker voelen als er vanwege de epidemie een zwaar beroep op die gezondheidszorg wordt gedaan, en dan blijkt de gezondheidszorg daarna ook des te meer aangetast te zijn. Zorgeconoom Eline van den Broek bevestigt dit beeld als ze zegt: 'We hadden een capaciteitsprobleem in de zorg, en dat hebben we nog steeds.'

Denkfout

Oversterfte door vaccinatie acht Van Gaalen minder waarschijnlijk. Als reden wijst hij erop dat er geen verhoogde sterfte onder gevaccineerden vergeleken met niet-gevaccineerden te traceren valt. Ook noemt hij dat er landen zijn met een hoge vaccinatiegraad, maar zonder oversterfte.

Beide redenen berusten echter op een denkfout. Het kan best zo zijn dat het aantal mensen dat niet sterft aan corona vanwege vaccinatie groter is dan het aantal mensen dat sterft als gevolg van vaccinatie. Dat vaccinatie levens reedt, sluit dus niet uit dat vaccinatie ook levens kost. In beide gevallen kan het om aanzienlijke aantallen gaan, groot genoeg om de oversterfte merkbaar te beïnvloeden.

Oversterfte is een containerbegrip waarbij het kan gaan om meerdere tendensen, ook aan elkaar tegengestelde tendensen. Daarom ook is het uitblijven van oversterfte in sommige landen nog lang geen bewijs ervoor dat daar dan geen mensen sterven als gevolg van vaccinatie.

Je moet bij de feiten blijven

Van Gaalen zegt ook: 'Je moet bij de feiten blijven. (...) En ik heb geen enkel serieus onderzoek gezien dat hardmaakt dat dit door vaccins kan komen.' Maar, denk ik dan, als er weinig onderzoek is gedaan naar de bijdrage van vaccins aan oversterfte, dan bewijst het uitblijven van bevestigende resultaten uit onderzoek niet dat vaccins geen bijdrage aan oversterfte leveren.

Dat er nog nauwelijks onderzoek naar een verband tussen vaccinatie en oversterfte verricht is, komt

Minister Kuipers van Volksgezondheid liegt wetenschappelijk over oversterfte

omdat dit lange tijd niet mogelijk was: de data voor zulk onderzoek werden lange tijd niet vrijgegeven door RIVM en GGD om privacy-redenen. Inmiddels zijn data onder specifieke voorwaarden wel vrijgegeven en is een aantal onderzoeken naar oversterfte door [ZonMw](#) goedgekeurd. Het betreft echter alleen maar onderzoek naar oversterfte in 2021. 2022 wordt niet meegenomen. Bovendien is een onderzoek dat meer gericht wilde vaststellen of er een oorzakelijk verband tussen vaccinatie en oversterfte bestaat juist afgekeurd.

De wel goedgekeurde onderzoeken kijken óf in het geheel niet naar een mogelijk verband tussen vaccinatie en oversterfte, óf nemen dat verband als een van de mogelijke opties mee. De kans bestaat dus dat als de onderzoeken over een of twee jaar zijn afgerond dat dan nog steeds geen duidelijkheid bestaat over een mogelijk oorzakelijk verband tussen vaccinaties en oversterfte.

Oorzakelijkheid

Ik vraag me trouwens af hoe zulk een oorzakelijk verband is aan te tonen. Betekent dit dat men in staat is het mechanisme te achterhalen op basis waarvan vaccinatie met mRNA-vaccins als Pfizer en Moderna tot sterfte zou leiden? Dat lijkt me, eerlijk gezegd, een moeilijk haalbare eis. Het is bovendien een eis die alleen met zeer specifiek onderzoek vanuit verschillende invalshoeken te realiseren is. Een onderzoek waarin een mogelijk verband tussen vaccinatie en oversterfte wordt meegenomen, is daartoe volstrekt onvoldoende.

Veel wetenschappen komen trouwens niet aan onderzoek naar het precieze mechanisme van beïnvloeding toe. Alle statistisch georiënteerde wetenschappen hebben het eigenlijk niet over oorzakelijkheid. En ook filosofisch is oorzakelijkheid een probleem.

Als empirist veronderstelde David Hume (1711-1776) dat causaliteit niets anders is dan dat het ene verschijnsel altijd wordt gevolgd door het andere. Causaliteit is zodoende niet meer dan een correlatie met de waarde 1 (of 100 procent) dat dan leidt tot een ervaring van noodzakelijkheid. Maar dat betekent dat oorzakelijkheid niet iets heel anders is dan correlatie. Tussen een correlatie van 1 en minder dan 1 bestaat alleen een kwantitatief verschil.

Schimmig

In de Tweede Kamer doet minister [Ernst Kuipers](#) van Volksgezondheid bijzonder schimmig als hem wordt gevraagd of met de goedgekeurde onderzoeken ook wordt onderzocht of vaccinatie een mogelijke oorzaak is van oversterfte. Mijn vermoeden is dat Kuipers ervoor waakt dat alleen onderzocht wordt of vaccinatie per saldo tot oversterfte leidt. De tegengestelde tendensen worden in dat geval niet van elkaar gescheiden, waardoor de conclusie zal zijn dat vaccinatie per saldo niet tot oversterfte leidt. Dat zal men dan voor politiek gebruik opvatten als dat vaccinatie niet tot oversterfte leidt.

En als vaccinatie niet tot oversterfte leidt, dan kan vaccinatie ook niet oversterfte veroorzaken. De redenering berust echter op de denkfout die Van Gaalen ook al maakte. Omdat het echter een denkfout

Minister Kuipers van Volksgezondheid liegt wetenschappelijk over oversterfte

is om te foppen, is het een drogreden, een poging tot misleiding.

Laten we de dingen bij hun naam noemen

Ik kom tot mijn vermoeden van misleiding op basis van een denkfout omdat de Duitse collega van Kuipers, [Karl Lauterbach](#), dit al in het parlement geprobeerd heeft. Lauterbach zegt dat er voor de mogelijkheid van oversterfte door vaccinatie generlei aanwijzing bestaat en dat die mogelijkheid ook vanuit geneeskundig oogpunt niet plausibel is.

Hij acht het alleen al gevaarlijk om de mogelijkheid van een samenhang te opperen. Dat zijn stellige beweringen waarbij hij zwaar leunt op de autoriteit van wetenschap en geneeskunde. De aap komt echter uit de mouw als hij naar aanleiding van een vraag uit het parlement zegt:

'Ik moet erop wijzen dat niet de indruk mag worden gewekt dat alleen maar sprake was van oversterfte. We weten natuurlijk ook dat er in het kader van de strijd tegen corona honderdduizenden levens zijn gered die zouden zijn omgekomen als we geen maatregelen hadden genomen. Je mag het niet zo voorstellen, alsof de bijwerkingen van de vaccinaties het belangrijkste zijn. Dat is waar u op uit bent. Laten we de dingen bij hun naam noemen. Met zo'n vraag veronderstelt u dat het in werkelijkheid zo zou zijn geweest dat meer mensen het hadden overleefd als we de coronapandemie niet consequent hadden bestreden. Dat is een onwaarheid, dat is niet correct, dat wordt niet ondersteund door enige wetenschappelijke kennis.'

Wat Lauterbach hier doet, is de bewering dat vaccinatie mede de oversterfte veroorzaakt, versimpelen naar de bewering dat vaccinatie per saldo oversterfte veroorzaakt. Wan die laatste bewering kan hij dan zeggen dat deze onjuist is. Hij verplaatst zich bij deze versimpeling in de bedoelingen van zijn opponent. Hij doet dan alsof deze onjuistheden de wereld in wil helpen.

Opvallend is dat ook Kuipers zich in de bedoelingen van zijn opponent verplaatst, en op basis daarvan tot een resolute afwijzing komt. Dat gebeurt als hij een interruptie van Thierry Baudet beantwoordt met:

'Ik begrijp heel goed waar de heer Baudet heen wil, en ik blijf daar nadrukkelijk bij weg. Er wordt gekeken naar vaccinatiestatus en oversterfte, punt.'

Misbruik van wetenschappelijk inzicht

Kuipers laat zich echter, minder dan Lauterbach, in de kaarten kijken. Op navraag van Baudet zegt Kuipers dat er gekeken wordt naar alle mogelijke oorzaken van oversterfte. Na lang touwtrekken beaamt hij dan naar de Kamervoorzitster toe dat ook onderzoek wordt gedaan naar vaccinatie als oorzaak van oversterfte.

Dat lijkt op het eerste oog een bevredigend antwoord, maar is het volgens mij niet. Het sluit immers niet uit dat slechts gekeken wordt of vaccinatie per saldo tot oversterfte leidt. Als dan te zijner tijd

Minister Kuipers van Volksgezondheid liegt wetenschappelijk over oversterfte

blijkt dat meer mensen gered zijn door vaccinatie, dan er zijn gestorven door vaccinatie, dan zal de boodschap van Kuipers zijn dat vaccinatie 'dus' niet heeft geleid tot oversterfte.

Ondertussen kan het toch gewoon zo zijn dat vaccinatie een aanzienlijke bijdrage heeft geleverd aan de oversterfte. Met zijn schimmige uitspraken streeft Kuipers dus niet naar helderheid en duidelijkheid, maar scheidt hij bewust begripsverwarring. Wetenschappelijk liegen, noem ik dat: hij misbruikt zijn wetenschappelijk inzicht om zowel De Tweede Kamer als de Nederlandse bevolking om de tuin te leiden.

***Paul Hekkens** is auteur van '**Stille Lente**', de kroniek van de maanden dat Corona Nederland binnenviel. 'Stille Lente' is overal te krijgen, zoals [HIER](#) Aanbevolen!*

***Wynia's Week** verschijnt 104 keer per jaar met even onafhankelijke als broodnodige berichtgeving. De donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!*